

9298

8.

Divina favente gratia
COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO
S E P T I M A

*Legum in genere naturam, & mediorum ex Ethicis,
petitorum explicationem exhibens*

Sub Præsidio

CHRISTOPHORI PREIBISII

Sprottâ-Silesii, Philosophiæ & U. J. Doctoris

ac Professoris Publici, & p. t. Facultatis

Philosophicæ Decani

Proposita,

Ad diem 29. Novembris.

In celeberrima Academia Lipsiensi

à

JOHANNE von der Hartt VVismariensi

Megapolitano

LIPSIAE,

Excudebat FRIDERICUS Lanckisch.

Anno CHRISTI. M. D. C. XVII.

Clarissimo atq; Excellen-

tissimo Viro,

Dn. NICOLAO HEINIO,

Medicinæ Doctori peritissimo, Domino fautori q; meo
perpetim colendo;

NEC NON

Virtute, Pietate, scientiaq; civili præstantibus

VIRIS

Dn. CHRISTIANO Tamken/

Dn. GEORGIO Weber/

Dn. HARDINGIO Petri Juniori,

illis Dominis TUTORIBUS meis omnibus grati animi offi-
ciis aeternum prosequendis:

Huic vero Affini meo longe carissimo:

Politicum hoc legitima scientie fundamentum & preludium

in certam benevolentie & grati animi

tesseram

offerō

&

defero

Johannes von der Hart.

Proœmium.

I. *Expositio* *Mediorum,* *quorum*

Huc usq; explicata fuerunt duo Politicæ doctrinæ membra principalia: Finis & subjectum; jam restat tertium explicandum, quo persinet Mediorum consideratio.

II. Mediorum namq; beneficio in quavis disciplinâ tām i. Officium factivā quām activā finis in subjectum introducitur & in generatur. Sic sanitas amissa medicamentorum ope & ministerio reparatur.

III. Politicæ verò media sunt leges, quæ civitatis felicitatem unicè procurant. 2. Appellatio

IV. Dispescuntur leges, quòd quædam Ethica, quædam 3. Distinctio Oeconomica, quædam deniq; civilia spectant præcepta. Dis crimen istud fluit inde: quod qui in Rep. vivit, is tūm ratione sui debet esse probè conformatus, hoc est, appetitus rectæ rationis imperio debet esse subjectus: tūm quatenus in familiâ vivit, vel deniq; quatenus ad Rempub. refertur, solet considerari.

V. Nos hanc Disputatione tūm de legibus in genere, tūm de Objecto illarum, quatenus hominis privati rectam conformatiōnem respicit, acturi sumus. Disputationis partes duæ

DE PRIORE.

I. Legum necessitas evidentissima est: quòd in illis civi- 1. Legū ne-
tatis cessitas.

A 2

tatis salus consistit: quod virtutis studium praecipiunt, vicia vero prohibent: ubi vero ex virtute agitur, felicitas, qua virtutis operatio est, necessario consequitur.

2. Efficiens II. Causa efficiens legum humanarum est ipse legislator, qui ex probabili causâ ad utilitatem publicam leges alii dice-re consuevit.

III. Legislator vero est, qui jure Majestatis fructus, ad quem jus ferendarum abrogandarumque legum propriè pertinet.

3. Descri- ptio. IV. Est ergo lex à legislatore lata nil aliud, quam ipsa ratio legislatoris, quatenus à prudentiâ & mente ejusdem definita est: hinc secundum legem vivere ex mente Philosophi est, secundum rationem vivere ubi per rationem intelligenda practica, cuius fundamentum ratio naturalis.

V. Ratio istae verè lex naturalis dicitur, quatenus universalia nobis suggesta principia: ubi vice versa lex humana appellatur, quatenus ex ipsis principiis universalibus magis specialia concludit & ad formam Reipub. accommodat.

Q. Quare VI. Causa vero, quod preter universalia praecepta legibus preter legem humanis opus, est: quo mensura justi naturalis & pro loco naturalem opus humanum, temporum, ac personarum varietate ipsum hic ius naturalis legibus rale variè metitur.

Ratio I. VII. Tum quod naturalia praecepta, si in se considerantur, Secunda amicè conspirant, si vero ad facti quæstiones varias accommodantur, ob locorum ac temporum varietatem pugnare simul, vel saltē aliquā ex parte dissidere videntur.

VIII. Hinc legum humanarum subsidium hanc ob causam expetendum: ne præceptorum naturalium dissensio justi & honesti faciem nobis aliquando occultet!

Tertia. IX. Tandem inveniendarum legum Politicarum causa maxima fuit malitia hominum, ratione, qua semper ad optimam adhortatur, minus obtemperantium.

X. Ita enim, qui servili ingenio præditi pudore amorem honestatis non moventur, metu pænarum & suppliciorum ad suum faciendum officium coguntur.

XI. Est q̄ arctissima inter legem naturalem & civilem conjunctio & familiaritas: quod lex humana à naturali derivatur: hinc leges civiles sunt nil aliud, quam præcepta virtutum moralium dūvauiv à vñas in se continentia. Legum naturalium & civilium cognitio.

XII. Necessitas legibus civilibus ideo adjuncta est, quò cives bonos efficiant, & à vitiorum turpitudine deterreant.

XIII. Legislatores namq; si sunt laudabiles, nec in suo instituto errant, in id unicè incumbunt, ut cives assuefaciendo seu crebris actionibus honestis, quas legibus suis probant, bonos efficiant & justitiae obtemperantes.

XIV. In vitiosa verò Repub. leges non tam legum quam corruptionis nomen merentur, cùm non ad finem Politicæ, qua eſt beatitudo, faciant.

XV. Formam legum civilium explicat ipsa definitio, 4. Forma quæ talis: lex eſt ratio legislatoris præcipiens, quod oportet, sive honesta; & prohibens, quod non oportet, hoc eſt, in honesta & turpia. Ratio vero istæ legislatoris tūm demum nomen legis meretar, quando subditis promulgata eſt: fit q; illud vel vivâ voce, vel in scriptis..

XVI. Subjectum sunt omnes, ad quorum utilitatem & 5. Subjectū necessitatem lex sancita eſt.

XVII. An & ipsum legislatorem? Dicendum videtur, & Q An legislator le- principem legislatorem legibus suis non secus ac reliquos, gibus à se quorum gratia late fuerunt, obligari, saltem honestatis latis tenea- causa.

XVIII. Quod enim alij coacte faciunt, ipse sponte facere solet: quippe cum legibus se alligatum, & legibus vivere velle palam fateatur.

XIX. Hinc subditim agis disponuntur ad obtemperandum legibus, si cernunt principem iisdem obtemperantem.

XX. Effectus legum civilium est ipsum jus, quod à legibus manat ac proficiscitur, quasi jussum legis.

6. Effectus. XXI. In jure verò duo considerari possunt: unum est ipsum praeceptum vel jussum legis, ut DEUM colas, parentibus & patriæ obedias: alterum verò Materia, circa quam lex & jus versatur, sive res illo precepto comprehensa, ut DEI cultus, obedientia parentibus ac patriæ debita.

XXII. Atq; hæc in genere de legum naturâ notasse & observasse sufficiat,

DE POSTERIORE.

Media Ethica. I. Media Politicæ triplicia, sive in legibus tria esse spectanda diximus: Præcepta tūm Ethica, tūm Oeconomica, tūm Politica: de primo præceptorum genere hoc loco & tempore dispiciamus.

II. Pietatis prima cura esto.

primum, III. Primo de illa loco rectissime sancitur: quod in qua-
cura pietatis cuius cura Repub. pietatis, quæ nil aliud est, quam DEI notitia,
1. necessitas summa semper habita fuit ratio: cum juxta Oratorem in
mundo Deus sit aliquis, qui regit, qui gubernat, qui cursus
astrorum, qui mutationes temporum, rerum vicissitudines
ordines q; conservat, terras & maria contemplatur, hominum
commoda, vitaq; tuetur.

2. partes, IV. Consistit pietas tūm in recto de DEO sensu, tūm in
tūm rectus recto cultu ei exhibendo: cum verus cultus exhiberine queat,
de DEO sensus. nisi vera ejus antecesserit cognitio.

V. Et licet DEI Essentia ab humano intellectu (corruptus
namq;) rectè cognosci nequit: nihilominus tamen quovis
seculo saniores Ethnici unum tantum DEUM statuerunt,
colue-

colueruntq; cum plura uno infinita dari nequeant: cùm ex naturarum consideratione tandem ad primam causam, eamq; infinitam immensa potentia & sapientiae necessario sit deve- niendum.

VI. Hinc bonorum malorumq; observatorem & custodem, cui nihil secretum, nihil clausum dixerunt, qui non tantum observator & spectator factorum, sed etiam gravissimus improborum vindex est: cùm supplicia merita nunquam noxij effugiant: ac licet non semper statim delicta puniantur, tarditas tamen supplicij gravitate compensatur.

VII. Atq; sensus de D E O istiusmodi subditos, ne in virtutis studio sint remissi & negligentes, plurimum inci- tabit.

VIII. Sed & subditi magistratui futuri sunt obsequen- tiores, si Magistratum D E I vicem in terris gerere apud animum suum certò statuerint.

IX. Hinc factum, quod legumlatores, leges sibi divinitus inspiratas esse, olim fuerunt professi, uti testantur exempla Minois, Lycurgi, Numæ, Zaleuci, Mahometis.

X. Nec de D E O optimè existimare sufficit, sed & cultu ex- tium rectus
teriore, quem Religionem appellamus, prosequendus. cultus
D E O exhib-
bendus.

XI. Agnoverunt idetiam Ethnici: hinc Mecœnas Augu-
sto Cæsari suasit, divinum numen omni modo omni tempore
esse colendum, & quidem juxta leges patrias, & ut alij quoq;
colerent, edictis providendum: quòd pietate ex Oratoris
sententiâ erga D E U M sublatâ fidem & humani generis socie-
tatem tolli necesse sit, justiciamq; virtutum omnium excellen-
tissimam.

XII. Nec subditi tantum ad religionem calendam affue-
faciendi, quo magistratui D E I vicem gerenti facilius pa-
reant, sed & ipsos magistratus in primis religiosos esse con-
venit: cùm nil aequius sit, quam eum, à cuius afflatu ac domi-
natio-

nationem evecti sunt, dominum & imperij auctorem cotere & venerari.

3. Effectus.

XIII. Effectus pietatis est, quod DEUM colentibus omnia prosperè eveniunt, tūm profanis tūm sacris literis id attestantibus.

XIV. Nec Magistratus quicquam magis in votis habeat, quam quò religionem veram subditi amplectantur.

XV. Hinc hæreticis in Repub. Christianà nullus locus, quòd certissimum sit augurium interitus & subversionis Reipub., cum diverse introducuntur religiones.

XVI. Idem opinati fuerunt Ethnici, qui in novos Numinum cultores diris semper exemplis animadverterunt: adeo, uti Socrates capit is fuerit damnatus, quòd novam introducere religionem videbatur.

XVII. Hinc factum, quod Romani Imperatores Ethnici ferro, igni aliisq; exquisitis suppliciis Christianos fuerunt persecuti, quòd Christianam religionem, ex quā Reipub. mutatio impendere ipsis videbatur, in imperium introductam nolebant.

Q. Quomo-
do hæretici
coercendi.

XVIII. Nos, qua vera sit Religio, ex sacris novimus litteris.

Altera cura
est Tempe-
rantia.

Cujus utili-
tas tūm
publica

XIX. Jam quid de iis, qui in articulis fidei errant, statuendum? Nolunt hic Politici ad mortis supplicium esse perveniendum: quòd fides sit donum DEI, nec imperetur, sed suadeatur: quòd in conscientias imperium solus sibi Deus reservarit: modo quiete & pacate in Repub. vivant, nec quicquam, quod ad statum Reipub. immutandum pertinere videatur, moliantur.

XX. Altera cura esto Temperantia.

XXI. Hujus utilitas tūm in totam Rempub. tūm in eos, qui ei student, largiter redundat.

XXII. In totam equidem, quod illius felicitas in virtutum cultu

cultu d' civibus frequentando consistit : cum Reipub. tūm felix censeatur, si cives vel subditi ejus felicitatem virtutum exercitiis fuerint consecuti.

XXIII. In cives verò singulos commoda dimanant maxima, quòd temperantia vel sobrietas, mentis & sensus, membrorum omnium, corporisq; tutela, castitatis pudicitiaq; munimentum dicitur, quæ honestati semper conjuncta est, cunctaq; cum ratione disponit.

XXIV. Consistit verò temperantia tūm in cibo & potu, 2. partes, tūm in venere seu voluptate.

XXV. Quām infensa natura nimia cibi & potus ingurgitatio, verbis haud satis dici potest, cūm, secundūm Ora- torem in Catone, tantum cibi & potus assumendum sit, ut reficiantur, non verò opprimantur vires.

XXVI. Hinc helluones, comedones, ultra modum, quām Damna orta natura postulat, sese infarcientes sanitati maximum affrunt ex hellu- damnum: & vocationis sua munera exequi nequeunt. atione quæ notata

XXVII. Hinc Ægyptij vitem ex fuso interram Gigantum tūm ab Æ- insanorum cælum oppugnantium sanguine pullulasse tradide- gyptiis runt: cum mentis vino obrutæ nullum in affectus amplius sit imperium: sed homo ejusmodi in præcipitia delictorum, puta in venerem, rixas, cædes, jactantiam, secretorumq; patefactionem ruat, haud secus ac currus rectore spoliati nullo ordine feruntur.

XXVIII. Apud Romanos uxores vini gustatrices capit is tūm à Ro- periculum incurrebant. manis.

XXIX. Quid jam laudis merebuntur certamina potatoria, quale fuit Alexandri Magni, coronamei, qui plurimum ebibisset, proponentis. Damnanda talia.

XXX. Hinc in conviviis absit luxus, cum secundūm Seneca- cam conviviorum & vestium luxuria agræ civitatis sit in- dicium.

XXXI. Sed & bonorum suorum decoctores ex Reipub.
statuturbato sese ditescere posse credunt.

tum Sparta-
nis, **XXXII.** Commandantur & uosilia Lacedæmoniorum
publica, ubi omnes, exceptis iis, qui sacra fecissent, vel ve-
nati fuissent, impransiconveniebant: cum pransum venire pro-
fus erat magnæ intemperantiae & cum probro conjunctum.

XXXIII. Publica erant convivia, ne cuius luxuria in oc-
culto esset. Viri nigro jure contenti erant: adolescentibus
verò carnes potissimum suille dabantur: quod illorum ani-
mus magis in contemplando regimine Reipub. & eo exequen-
do occupatus fuit, quam corpus in exercendo: horum verò
corpora exercebantur laboribus & scriis exercitiis: unde so-
lidiori cibo corpora eorum refocillari oportet. Finitâ cœnâ,
placentæ, quantum quisq; vellet accipiebat, velle autem debe-
bat, quantum satis esset. Omiram Laconum frugalitatem &
temperantiam!

XXXIV. Hinc Spartæ nulli coqui alijs fuerunt, præterquam
carnis & juris nigri, cæteri urbe pellebantur: quod varietas
& multitudinem ciborum valetudini noxiæ esse indica-
bant: hinc obsonia aut paucissima aut nulla ad sanitatem con-
ducere, vitæ frugalitate morbida corpora curari rectè conse-
bant.

XXXV. Hinc ebrietatis detestanda, ejusq; turpitudinis omni-
bus conspicienda gratia servorum ebriorum exempla pro-
ponebant: quod eorum facta & dicta turpitudinem insignem
præferentia omnibus paterent, & deformitate suâ ab ebrio-
tate absterrent.

tum Turcis **XXXVI.** Hac in re Turcæ, Lacedæmonios imitari viden-
tur, quod nullum vini habent usum.

**Q. An salu-
tipotatio-
nes ferēdæ?** **XXXVII.** Salutipotationes ab Ethnicorum sacrifi-
ciis ad nostra usq; tempora pertractæ: ubi in honorem DEO-
rum, Heroum, Regum pocula quedam circumferebantur, sed
exit-

exiguum quid inde bibeatur: unde libationes dicta: quod
summis tantum labris illud degustarent.

XXXIX. Sed nostra non sunt libationes, sed ingurgitatio-
nes, poculaq; immensa capacitatibus una vice evacuantur, quæ
rectius dolia quam pocula dixeris: & quidem tantopere ur-
gentur, ut nisi responderi, in Regem seu Principem crimen
laesæ Majestatis commissum videatur.

XXXIX. Quid itaq; cibi & potus ratione civibus ère fu-
turum sit, prudens videbit legislator: jam de castitate pau-
cis agendum.

XL. Quaratione duce certa & legitima sobolis procrea-
tio fuit instituta, haudquaquam ea in re peccandum.

XLI. Hinc maris atq; fæminæ legitima conjunctio tantum
probatur ad excludendos errores multorum populorum, qui
partim communes habuerunt uxores, partim proprias qui-
dem, sed plures simul, partim alternas furtim vel semel, vel
sepius aliis prostituerunt, partim concubinas cum legitimo
thoro copularunt, partim deniq; sanguineas indifferenter da-
cere haut sunt veriti.

XLII. Uxorū communio, quæ Platonī etiam recta
visa, merito detestanda, quod bruta etiam ejusmodi coitum a
versantur.

XLIII. Personarum itidem consanguinearum matrimo-
nia, brutorum itidem, puta Cameli, equæ Scythicæ &c. exem-
plis damnantur.

XLIV. Uxorū pluralitas, ab Ethnicis etiam saniori-
bus vetita: sed & eadem sacris literis non tam probata, quam
permissa.

XLV. Concubinatus olim apud Romanos nullis veris filiis
& legitimis uxoribus, permisus fuit, quod cōcubina à Matrefa-

tum in vo-
luptate, hinc
prohibetur
i. uxorum

tum com-
munio.

tum plura-
litas.

tum concu-
binatus.

milia dignitate tantum differret, quamvis Persæ, Judæi plures pellices uxoribus jungerent.

XLVI. Hodie prorsus sublatuſ est: quod nullus generis nexus, liberi non ſunt curæ, ſed numero langvet pietas: quod legitimus debetur uxoribus, concubine præcipiunt; filii in adeundâ hæreditate turbas dant.

Q. Annu-
nuptiæ ſecun-
dæ permiffæ? **XLVII.** Nuptiæ ſecundæ à nonnullis improbantur: quod conjugalis ſocietas in animis potiſſimum conſiftit, ideoq; in defunctorum etiam animis conjugalem ſuperelle affectio- nem existimant: quod incontinentia videatur ſignum; ne de novercarum anime in prioris Matrimonij liberos infeſo, libe- rorumq; diversi Matrimonij quid dicatur.

XLVIII. Sed nuptiæ iteratæ merito permittuntur, cùm eundem, quem primæ, finem ſibi habeant propositum, puta quod liberorum quærendorum gratiâ contrahuntur, quod remedium itidem laſcivientibus præbent affectibus.

**tùm muta-
tio & pro-
ſtitutio.** **XLIX.** Nec injuriâ mulierum, tanquam mercis, mutatio, uti & earum prostitutio damnatur, cùm nec consentiente uxore id fieri poſſit, tūm ratione rectâ, tūm ſacris literis id prohibentibus, cùm conjugalis contractus individuam vite conſuetudinem in ſe complectatur.

**tùm repu-
diatio.** **L.** Exulent divortia Judeis olim & Romanis uſitata que ſacris literis non præcipiuntur, ſed permittuntur, ſive igno- ſuntur, non attento eo, quod cum nuptiæ muuo conſenſu conſent, muuo diſſolvi poſſint diſſenſu: cùm ratio illa in ma- trimoniis, non admittatur, niſi vel adulterium cauſam dede- rit, vel infidelis à fideli in Repub. Christianâ diſceſſerit: unde hant justa cauſa ſterilitas.

**z. Lupana-
ria, quorum
notantur** **L I.** Lupanaria in quibusdam Rebus pub. permittuntur, quo filiarum & uxorū pudicitia eō magie in tuto verſetur.

L II. Verum Reipub. haud probè conſtituta ſignum ſunt, cùm cives ita institutos à primis annis eſſe oporteat, ne illici- tam ſequantur voluptatē, eiq; ſe mancipent. **L III.**

LIII. Exulent proinde à quavis Repub. legitimā: quòd ^{damna}
omnis prudentiae, rationis & judicij in adolescentibus sunt cor-
ruptio: quòd vitā ac valetudine, honore atq; amicis perditis,
bonorum dilapidationi dant causam: quòd juventutis cor-
ruptionem inferunt: mores civitatis depravant, corpusq; misé-
randum in modum torquent: cùm talia scorta ex sano insa-
num, ex robusto invalidum, ex solido erectoq; corpore lecto af-
fixum efficiant.

LIV. Apud Spartanos Lycurgus Veneris usum non ad sa-
tietatem permisit, sed ad necessariam sobolis procreationem:
cùm & Maritis furtim ad sponsas accedere & brevi ad suos
redire praeceperit, quò validi corporibus manerent, satietas
illos nulla caperet, amor esset semper recens, prolemq; ederent
validam.

LV. Huc pertinent tituli qui in jure Romano habentur,
de Nuptiis, de secundis Nuptiis, de Concubinatu &c.

LVI. Tertia cura est Liberalitatis & Magnificentiae, Tertia cura
quæ à se invicem differunt ut magnum & parvum; cum illa est liberali-
circa mediocres, hæc verò circa magnas opes sit occupata. tatis & Ma-
gnificentiae,

LVII. Ac quamvis legibus nullis cives ad liberalitatem cuius.
exercendam cogantur, nihilominus tamen subditi ad eam i. dignitas
assuaciendi: cùm nillam humanum esse possit, quam homi-
nem ab homine affici beneficio.

LIX. Huc spectat Hospitalitatis cura, cuius summam 2. partes
Spartani habuerunt rationem, ut etiam peculiares Magistra- tūm hospi-
tus, Proxenos dictos, constituerint, quorum officium erat, talitatas,

hospites advenientes publicè excipere, iisdemq; diuersoria
distribuere.

LIX. Hinc sedulitatis ratio habenda, quò civibus suppe- Tūm sedu-
tat, unde tūm se suosq; alant, tūm aliis benefaciant. litas quæ
commenda-

LX. Unde apud Athenienses ociosi non ferebantur, sed tur &
contra eos, qui artem certam vel agriculturam non exerceceret,
actio δεγιας intendebatur. B 3 LXI.

à Græcis.

L XI. Unde à Dracone infamia notabatur, si quis semel, à Solone verò, qui tertium de ocio damnatus esset: quod contumacia, legumq; contemptus in tali eluceret.

& à Roma-
nis.

L XII. Idem Romæ Consulibus negocium datum fuit, ne quis in urbe ociosus oberraret, sed ab universâ plebe ocium prohiberent: cùm ocium sit unum ex iis, quæ Rebus pub. damnum afferre solent maximum. Ejus generis est titulus Juris Romani de mendicantibus validis.

tum n̄ dū.
Tāgēndā
cujus

L XIII. Huc spectat avlēndā vel sufficientia, qua moderatur desiderium opum & facultatum externarum, cùm liberales non facile esse soleant, qui opum habendarum studio nimis tenentur, ac facultates in infinitum augere cupiunt.

i. exemplū
Spartani,

L XIV. Apud Spartanos, ut divitiarum studium è civitate tolleretur, ejectio auri & argenti in Rempub. inducebatur, ejusq; possessio civibus denegabatur.

L XVI. Ac ex Lycurgi instituto ferreo numismate solo uti Spartanis permisum, quod pondere grave & mole sua non exigua esset, ut decem minas & quans plaustro vehi duorum boum necesse esset: sed quis tales divitias in immensum facile est expetitus, quibus servandis non sufficeret?

L XVII. Respublicæ equidem, quò minus auri argentiq; possederunt: eò clariores bello, paceq; extiterunt: at stimulatq; opibus fuerunt auctæ, celeri ad interitum pede festinarunt: uti historiarum monumenta satis superq; attestantur.

L XIX. Si namq; veteri disciplinâ neglectâ opum crescit studium: exprimâ divitiarum cupiditate interitus subsequitur: cùm opes & potentia non virtutis causâ acquisitæ, seditiones in Repub. pariant: puta quod civium animos stimulant, ut alij præ aliis opes cumulent, nec parem, nec priorem quisquam eorum ferat, ex quibus contentionibus lites, ex his odia

edia & iurgia, tandem ad manus devenire malitiosi solent.

L XIX. Hinc seditiones, factiones, bella civilia, ac non nunquam Reipub. eversio.

L XX. Quarto loco succedit fortitudinis & Magnanimitatis studium.

L XXI. Usus illarum est: tūm quō res adversæ depellantur, tūm si propulsari nequeunt, firmo & constanti animo perseverantur.

L XXII. Nam si non fato Reipub. imminet calamitas, reprobè delibera tā, hostibus acerrimè est resistendum: si verò fatum urget, quæcunq; acciderint, forti & magno animo sunt preferenda. Nani secundum Sophoclem Poëtam, que voluntate accidunt DEORUM hominibus calamitates, ferre eas toleranter est necesse: cum id sit præcipuum, posse lato animo adversa tolerare: quicquid acciderit, sic ferre, quasi tibi volueris accidere: debuisses enim velle, si scisses, omnia ex DEI decreto fieri.

L XXIII. Hinc rectè civium animi assuefiunt, quo supra omnia que contingunt, emiventis sint, imperturbati, intrepidi, asperis blandisque pariter invicti: cùm & multa quotidie accidant, quæ formidolosa & difficilima videntur, et si revera non sint: & ut sint, facilia tamen ex difficilimis animi magnitudo redigat.

L XXIV. Exemplum illustre præbent Lacedæmonij, 2. Exemplū qui cives malorum & adversitatum tolerantes esse voluerunt: hinc illorum aspera ac severa educatio pueritiae, adolescentiae, & juvenilis etatis viguit, cum frigoris, astus, famis sitis assuetatione conjuncta.

L XXV. Ac merito salus patriæ, civibus commendanda, pro qua mortem oppetere maximè gloriosum: quod illa tum parentibus, tūm liberis preferenda.

L XXVI.

LXXVI. Hinc variæ; eaque gravissima in patriæ proditores, desertores, & periculum pro ejus salute subire detractantes à Legumlatoribus pœnae sunt constitutæ, uti vel Lex Julia Majestatis apud Romanos attestatur.

Q. An
āvōxdeja
licita?

LXXVII. Hinc damnanda est meritò nāvōxdeja, delictum illud, quo quis manus sibi infert violentas, quod pœnis gravissimis in Repub., quam civi privat, coercendum.

Quinta cu-
ratum Mā-
svetudinis

LXXIX. Sed & mansuetudinis, veracitatis, comitatis, & urbanitatis studium haut pretermittet Politicus.

LXXX. Mansuetudini equidem modum in irascendo & judicando prescribendi operam dent cives, quo tranquillam & pacatam inter se vitam ducant.

LXXXI. Si injuria facta vindicanda, Magistratus implorandum auxilium, nec quem sibi ipsi jus dicere fas est, nisi vitam suam, suorumque alia ratione tueri nequeat.

Q. an om-
nis iravito-
sa

LXXXI. Nec omnis ira damnanda; cum irâ viro forti opus sit; Cos namque fortitudinis prædicatur: quamvis nonnulli contrarium sentiant, fortitudini bile nil opus esse: quod qui irascuntur, nullâ ratione, nulloque judicio reguntur. Sed dicta eorum, qui iram à viro forti abesse volunt, accipienda sunt non tam de irâ, affectu videlicet, quam miracundia, habitus vitiioso.

tum veraci-
tatis

LXXXII. Sed & quibus Reipub. vel domus gubernacula sunt commissa, haut rectè sunt obituri suum officium, si non improbè factis justo modo irascuntur, eaque ulciscuntur. Hinc Philosophus iram imperantibus necessariam & imperatorum quid pronunciauit.

LXXXIII. Veracitatis, sive candoris, integritatis & sinceritatis sint studiosi, singulis rebus & actionibus tribuant id, quod debetur eis, minus de se ipsis dicant & prædicient, quam ut sua bona nimium extollant, cum illud sit modestia, hoc vero arrogancia & cum odio aliorum conjunctum.

LXXXIV.

LXXXIV. Hinc in crimen falsi pœna gravissima apud Romanos sunt constituta.

LXXXV. Et licet comitatis & urbanitatis extrema nullis pœnis à legumlatoribus coercuntur: non enim tantopere, ut alia, societatem civilem turbant: tamen si cives comes & urbani erunt, singulari id Reipub. ornamento futurum.

LXXXVI. Quæ hactenus Politiis observanda diximus, illa ad Justitiam universalem pertinent, quatenus non appetitus ad rationis prescriptum conformatio in civibus spectatur (hac namq; ratione ad habentem pertinent) sed quatenus illarum actiones ad alium, hoc est cives, quibus cum unâ vivitur, merito referuntur.

LXXXVII. Hinc enim Justitia universalis ratione appellatur: quod leges in Repub. virtutum moralium ad alias relatarum utilitatem exprimunt.

LXXXIX. Ad alteram itaq; Justitiae speciem, particolarem videlicet, transeamus, cuius partes duæ: una distributiva, altera commutativa.

LXXXIX. Sed hic tenendum, distributivam huc non pertinere, sed summae potestatis, que Magistratus, honores & præmia, pro cuiuslibet civis dignitate & meritis distribuentis, concernere officium.

XC. Commutativa itaq; Justitia ratione aequali, quod in contractibus versatur, vel diogenes aequali vel èπανορθωλη, quod inaequalitatem in contractibus exortam tollit & corrigit, Græcis dicta, Politico in primis spectanda: quod in contractibus ac commutationibus aequalitas rerum servetur, ac suum unicuique tribuatur.

XCI. Est q; hæc Justitia commutativa in societate humana in primis necessaria, adeò, ut illa vita humana carere haud possit, puta quod cum non omnis fert omnia tellus, indigentia vel defectus importatione rerum ad vitam necessariarum ex-

C

aliis

aliis regionibus compensatur, ubi permutatio instituitur vel reicunre, vel pecunie cum re, quod usitatè emptionem & venditionem appellamus: vel pecunia cum pecuniâ: quo cambium & fœneratio pertinet.

2. Forma

XCII. Commutatio rerum secundùm proportionem Arithmeticam instituitur, hoc est, aequalitas rerum spectatur nuda absq; ullo Personarum respectu, ubi nil refert, emtorem esse nobitem vel ignobilem, doctum vel indoctum, sed simpliciter precium & aequalitas rerum permutandarum attenditur.

XCIII. Opus est hic ejusmodi aequalitatis compensatione, uti precium mercibus adæquetur, ne altera pars nimium defraudetur, altera vero cum alterius damno ad maximis perveniat pecunias: cùm nemo cum alterius jacturâ & injuriâ debeat locupletari.

Q. An liceat contrahentibus se in vicem decipere vel circumvenire? **A.**

Et quamvis contrahentibus naturali jure licet se in vicem decipere vel circumvenire: deceptio tamen illa non sit vicem decipiēnormis. Hinc Imperatores Romani ob lesionem ultra dimidium factam emtionem & venditionem volunt rescissam.

XCVI. Ac si strictam Justitiae commutativa regulam sequi velimus, nemo rem minoris emere debebat, quam in se valet, adeò ut si venditor ex ignorantia vel alio quodam errore rem suam minoris estimarit, quam debebat, tūm plus ei dandum, hoc est tantum, quantires verè estimari poterat: quod Quintum Mutium Scævolam factitasse historie testantur: nisi venditor sponte rem minoris vendere velit.

XCV. Idem est, si quis rem suam pluris vendit, quam in se valet: cùm & hoc justitiae inæqualitatem mercium commutandarum prohibentis natura aduersetur: ne alterutra pars injustè gravetur.

XCVI. Verum nisi lucrum aliquod contrahentibus esset concessum, omnia facile corruerent commercia. **XCVII.**

XCVII. Sed *precia rerum commutandarum* cuius æsti- 3. Medium.
mationi permittenda? non id in mercatorum positum debet
esse arbitrio, qui in congerendis pecuniis infinitis occupati,
tantum pro re ut plurimum solent accipere pretium, quan-
tum ab emtore extorquere possunt: sed medium sive mensu-
ra cuiuslibet rei statuatur indigentia ac usus verum: qui cum
modo major, modo minor est, ideo *precia rerum* vel au-
gentur vel minuuntur.

XCVIII. Hinc Magistratus nonnunquam rebus ad vi-
etiam pertinentibus modum prescribere consuevit.

XCIX. Huc pertinent, quæ in jure Romano de emtio- Q. An usu-
ne & venditione, adilitio edicto, usuris &c. latissimè dispu- ra licita?
tantur. Verum usuræ an licitæ sint, inferius, ubi de modis ac- remissivè.
quirendi patrifamilias competentibus agitur, sumus expli-
caturi.

C. Haec tenus itaq; media quæ ab Oeconomicis & Politicis
distincta sunt, paucis proposuimus: Sequuntur jam media
Oeconomicæ & Politica dictæ.

τῷ Θεῷ μόνῳ δόξα.

F I N I S.

Philosoph
698

